

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ВІТРО- ТА ФОТОЕЛЕКТРИЧНИХ ПЕРЕТВОРЮВАЧІВ ЕНЕРГІЇ ПРИВАТНИМИ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ

Кузьмін Д. В.,
*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри економіки і управління
Конотопського інституту
Сумського державного університету*

Іващенко М. М.,
*кандидат фізико-математичних наук,
старший викладач кафедри електронних приладів і автоматики
Конотопського інституту
Сумського державного університету*

У статті проаналізовані правові засади експлуатації вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії в приватних домогосподарствах. Обґрунтована думка про необхідність розробки та прийняття комплексного нормативно-правового акту, присвяченого регулюванню експлуатації вітрових та сонячних енергоустановок у приватних домогосподарствах, що позитивно вплине на розвиток відновлювальної енергетики в приватному секторі України.

В статье проанализированы правовые основы эксплуатации ветро- и фотоэлектрических преобразователей энергии в частных домовладениях. Обоснована мысль о необходимости разработки и принятия комплексного нормативно-правового акта, посвященного регулированию эксплуатации ветровых и солнечных энергетических установок в частных домовладениях, что позитивно повлияет на развитие возобновляемой энергетики частного сектора Украины.

In this paper the legal framework of exploitation the wind-power and photo-electrical energy converters in private households are analyzed. It was evaluated the order of electrical energy usage fabricated by renewable sources. It was determined the necessity idea of design and acceptance of the complex legal act dedicated to regulation of the wind-power and solar energy equipment exploitation in private households which should positive influenced on the development of renewable energetics in Ukrainian private sector.

Ключові слова: експлуатація вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії, вітрова та сонячна енергетика, відновлювальна енергетика, приватні домогосподарства, відновлювальні енергоджерела.

Постановка проблеми. Енергетична безпека є одним із ключових питань в сфері забезпечення безпеки країни. Саме тому перед урядом України стоїть питання забезпечення права доступу громадян до споживання електроенергетики [1]. Однією з основ національної стабільності держави є високий рівень доходів її громадян. У даному аспекті можливості громадян у доступі до відновлювальної енергетики зменшують їх витрати, і тому вони є пріоритетним завданням для органів державного управління та місцевого самоврядування. У першій чверті ХХІ ст. набувають все більшої актуальності питання, пов'язані з відновлювальною енергетикою, і в цьому напрямку перспективним є аналіз правових засад експлуатації експлуатації вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії у приватних домогосподарствах.

Ступінь дослідження проблеми. До питання перспективності відновлювальної енергетики зверталися цілий ряд вітчизняних та закордонних дослідників. Питання відновлювальної енергетики досліджували такі науковці і практики, як С.А. Свірко, А.П. Вершинін, С.Д. Білоцький В.М. Комарницький, М.М. Кузьміна та інші автори. Однак безпосередньо питання аналізу правових засад експлуатація вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії приватними домогосподарствами є мало-дослідженою темою в юридичній літературі.

Мета статті. Метою статті є аналіз правових засад експлуатації вітро- та фотоелектричних перетворювачів у приватних домогосподарствах та розробка авторських пропозицій із

вдосконалення вітчизняного законодавства, пов'язаного з регулюванням відновлювальної енергетики, виробленої приватними домогосподарствами, для власних потреб.

Виклад основного матеріалу. Кризові явища 2014–2015 рр. в енергетичній галузі України вказують на важливість розвитку відновлювальної енергетики [2]. Так, проблеми з постачанням антрацитового вугілля у 2015–2016 рр. для ТЕС, проблемні моменти в реформуванні атомної енергетики та відмова від послуг російського монополіста, продовження співпраці української сторони з американською компанією Westinghouse вплинули на формування енергетичного ринку України. Вищезгадані події вплинули, з одного боку, на зменшення виробництва електроенергії, а з іншого боку – на підвищення тарифів на енергетику в країні для приватних домогосподарств. Центр Разумкова, підводячи підсумки за 2015 р., відмітив зменшення обсягу виробленої електроенергії порівняно з 2014 р. у гідроенергетиці на 36,5%, в атомній енергетиці – на 0,9%, у теплової енергетиці – на 27, % відповідно [3, с. 29]. Тенденція до зменшення генерації енергії на території України спостерігалася також і у 2016 р. Виробництво електроенергії у 2016 р. в порівнянні з 2015 р. скоротилося на 1,8 %. Порівняно з 2015 р. у 2016 р. виробництво електроенергії на атомних станціях знизилося на 7,6%, на ТЕС і ТЕЦ, навпаки, відмітилося зростання виробництва електроенергії на 2,1% [4, с. 72].

Суттєвою причиною зменшення обсягу вироблення електроенергії приватними споживачами виступила і поступово зростаюча ціна на спожиту електроенергію протягом 2015–2017 рр. Тому перехід приватних домогосподарств на відновлювальну енергетику є перспективним напрямком господарського розвитку України.

Експлуатація вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії в приватних домогосподарствах, як і будь-яка сфера суспільних відносин, потребує врегулювання правовими засобами. Правове регулювання здійснюється через систему нормативно-правових актів, що розраховані на багаторазове застосування і поширюються на певне коло осіб за наявності передбачених ними обставин. Вони характеризуються, як відмічав Алексєєв С.С., певною внутрішньою структурою, в якій кожен нормативно-правовий акт займає певне місце [5, с. 72].

Нормативно-правові акти, за допомогою яких регулюється порядок експлуатації вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії в приватних домогосподарствах, можуть бути згруповані за двома умовними групами:

1) нормативно-правові акти політико-правового характеру, що визначають основи державної політики у сфері регулювання вироблення відновлювальної енергетики приватними домогосподарствами (Конституція України, державні програми та стратегії розвитку тощо);

2) нормативно-правові акти, які врегульовують вимоги щодо функціонування відновлювальної енергетики приватними домогосподарствами (Закон України «Про альтернативні джерела енергії», Правила надання послуг з монтажу вітрових енергоустановок та сонячних фотоперетворювачів, Порядок і умови безпеки користування відновлювальною енергетикою тощо).

До нормативно-правових актів політико-правового характеру, в першу чергу, слід віднести Конституцію України. Вона у вказаній системі визначається верховенством та вищою юридичною силою, прямою дією, застосовується на всій території України. Статтею 3 Конституції України встановлено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю [6]. Зазначена стаття визначає безпеку життя людей, гуманізм та соціальну спрямованість (до яких можна віднести і забезпечення достойного життя громадян через право доступу до електроенергетики) як основну функцію держави.

Продовженням даного курсу державної політики стали зобов'язання України із забезпечення прав громадян на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг і житло, і на неухильне поліпшення умов життя, на підставі статті 7 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [7].

Усвідомлюючи важливість функціонування відновлювальної енергетики, державою вживаються певні заходи в цьому напрямку. Україна разом із європейськими країнами взяла курс на створення єдиного європейського ринку енергетики, ратифікувавши Протокол «Про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства» від 15 грудня 2010 р. [8]. Україна шляхом приєднання до Договору взяла на себе зобов'язання з адаптації українського законодавства до вимог, принципів, правил та норм Європейського Союзу в енергетичній галузі, в тому числі й у сфері відновлювальної енергетики. У рамках реалізації умов Договору українська сторона зобов'язалася дотримуватись вимог Директиви 2001/77/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про створення сприятливих умов продажу електроенергії, виробленої з відновлювальних енергоджерел, на внутрішньому ринку електричної енергії», що передбачає збільшення споживання електричної енергії, яка виробляється з відновлювальних енергоджерел [9].

Україна, взявши перед міжнародною спільнотою зобов'язання перейти на перспективний курс із розвитку відновлювальної енергетики, фактично вирішує два питання: доступ громадян до споживання дешевої енергетики та реалізація захисту навколишнього середовища від забруднення

на підставі ст. 50 Конституції України та Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [10]. У руслі вищезначеного політичного курсу і розуміючи загрози від антропогенного впливу на клімат планети, українська сторона взяла на себе зобов'язання зі сприяння широкому використанню відновлювальних видів енергії, передбачених ст. 2 Кіотського Протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату [11]. Активізація міжнародної співпраці України з метою впровадження вітрової та сонячної енергетики свідчить про усвідомлення на загальнодержавному рівні значення правового регулювання в цій сфері суспільних відносин.

Особливе місце в системі нормативно-правових актів, що регулюють процедуру функціонування вітрової та сонячної енергетики, посідають державні стратегії та програми. Їх особливістю є програмність, тимчасовий характер, конкретизація норм. Взявши курс на перспективність розвитку відновлювальної енергетики, Кабінет Міністрів України окреслив пріоритетні завдання розвитку відновлювальної енергетики країни, схваливши Енергетичну стратегію України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». Енергетична стратегія вказує основні напрямки державної політики у сфері розвитку енергетики і передбачає досягнення ряду таких цілей: зниження енергоємності економіки; диверсифікація джерел і шляхів постачання енергоресурсів; підвищення економічної, енергетичної та екологічної безпеки. Україна визначила, що для власних потреб необхідні різноманітні джерела енергії, в тому числі й енергія вітру та сонця [12]. Наведене дозволяє стверджувати, що діюча Енергетична стратегія України вказує на пріоритетність напрямку розвитку енергетичної сфери країни в цілому та на необхідність розвитку функціонування вітрової та сонячної енергетики, зокрема і в приватних домогосподарствах.

Наступною групою нормативно-правових актів, які регулюють вимоги щодо функціонування відновлювальної енергетики приватними домогосподарствами, є нормативно-правові акти, які прямо або опосередковано (у контексті правового регулювання інших сфер) регламентують вимоги щодо вітрової та сонячної енергетики та форми і методи її функціонування.

Правовому регулюванню функціонування енергетики в приватних домогосподарствах присвячено низку нормативно-правових актів. Серед них центральне місце посідає Закон України «Про електроенергетику» [13]. У Законі регулюються відносини, що виникають у зв'язку з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і використанням енергії. Визначаються мета і завдання державного управління і нагляду під час забезпечення безпеки робіт при експлуатації енергетичного обладнання; забезпечення раціонального використання енергії; додержання єдиних державних норм, правил і стандартів усіма суб'єктами відносин, пов'язаних із виробництвом і використанням енергії; підвищення екологічної безпеки об'єктів електроенергетики; захист прав та інтересів споживачів енергії. На підставі статті 5 Закону України «Про електроенергетику» держава взяла на себе зобов'язання зі сприяння розвитку відновлювальної енергетики. Станом на 2017 р. в Україні потрібно виділити розвиток двох пріоритетних напрямків альтернативної електроенергетики в приватних домогосподарствах, а саме сонячну та вітрову енергетику. У зв'язку із цим законодавець, розуміючи особливості розміщення в приватних домогосподарствах обладнання для виробництва енергії з альтернативних джерел, врегулював право приватної власності в Законі України «Про електроенергетику». Згідно зі ст. 6 Закону об'єкти електроенергетики можуть перебувати в різних формах власності, що дозволяє власнику приватного домогосподарства на власний розсуд володіти, користуватися і розпоряджатися вітро- та фотоелектричними перетворювачами енергії, які розташовані на території його господарства, взявши на себе ризик їх утримання.

Організація системи державного управління у сфері альтернативних джерел є предметом регулювання Закону України «Про альтернативні джерела енергії» [14]. Закон визначає правові основи користування альтернативними джерелами енергії, завдання та напрямки державного регулювання і контролю у цій сфері. Відповідно до Закону до альтернативних джерел енергії відносяться відновлювальні джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, гідротермальна, аеротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів. Визначені і основні засади державної політики у сфері альтернативних джерел енергії (ст. 3 Закону України «Про альтернативні джерела енергії»), до яких віднесено перспективність нарощування обсягів виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел. У Законі наголошується на необхідності додержання екологічної безпеки та сприяння науково-технічного розвитку країни в енергетичній галузі. Значну увагу Закон приділяє вимогам стандартизації у сфері альтернативних джерел енергії, метою якої є захист життя та здоров'я громадян, використання якісного обладнання, додержання санітарно-гігієнічних вимог та правил та дотримання правил безпеки праці та здоров'я людини.

Процедура планування і введення в експлуатацію вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії, безпека їхньої експлуатації та користування ними регулюється «Правилами технічної

експлуатації електроустановок споживачів», норми яких поширюються на напругу до 150 кВ незалежно від форм власності та відомчої належності, що використовують електричну енергію для забезпечення власних потреб, а також населення, яке на правах власності має електроустановки, розраховані на напругу понад 1 кВ [15].

Монтаж, введення в експлуатацію, організацію та виконання ремонтних чи налагоджувальних робіт та сервісне обслуговування вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії в приватних домогосподарствах повинні здійснювати підготовлені та атестовані електротехнічні працівники. Згідно з Порядком видачі дозволів Державним комітетом із нагляду за охороною праці та його територіальними органами суб'єкт господарської діяльності, який має намір розпочати виконання роботи підвищеної небезпеки або експлуатацію об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, повинен одержати відповідний дозвіл Держнаглядохоронпраці або його територіального органу. До переліку робіт із підвищеної небезпекою Додаток 1 Порядку відносить: роботи в діючих електроустановках, роботи в зонах дії струму високої частоти, іонізуючого випромінювання, електростатичного та електромагнітного полів, роботи на повітряних лініях зв'язку, які перетинають лінії електропередачі і контактні проводи, роботи із застосуванням ручних електро- і пневмомашин та інструментів [16].

Вимоги для проектних, експлуатуючих і ремонтних організацій усіх форм власності, які задіяні в проектуванні для подальшого спорудження, розширення, реконструкції та модернізації вітрових енергетичних станцій, регулюються ГКД 341.003.001.002-2000 «Правила проектування вітрових електричних станцій» [17].

Важливою технічною особливістю вітроелектричних перетворювачів енергії є їх шумовий режим. Вітроенергетичні установки під час своєї роботи мають високий рівень шуму, особливо це стосується вітряків із великою потужністю (від 10 до 50 кВт). Шум від працюючої вітроенергетичної установки, яка розташована в районі приватних домогосподарств, може призвести до порушення санітарних норм та стати причиною скарг із боку інших власників приватних домогосподарств. Тому при придбанні та монтажі вітроенергетичної установки громадянин повинен уважно ставитись до санітарних показників шуму, які вказуються виробником. Вимоги до шуму, які діють на території України, врегульовані на підставі Санітарних норм допустимого шуму в приміщеннях жилих і громадських будівель та на території житлової забудови [18].

Також згідно з пунктом 147 Положення про використання повітряного простору України підлягає погодженню з Державіаслужбою: вибір майданчиків для проектування, будівництва, розширення, реконструкції і технічного переобладнання: об'єктів у межах смуг повітряних підходів до аеродромів, а також поза межами цих смуг у радіусі 10 кілометрів від контрольної точки аеродрому (КТА); об'єктів заввишки 50 метрів і більше стосовно висоти аеродрому на відстані від 10 до 30 кілометрів від КТА; ліній електропередачі, світлотехнічних об'єктів, які можуть створити перешкоди у функціонуванні аеродрому, його радіотехнічних засобів або радіотехнічних пристроїв повітряних трас, незалежно від їх розміщення; об'єктів заввишки 50 метрів і більше незалежно від їх розміщення [19].

Серед норм, пов'язаних із галуззю відновлювальної енергетики, виділяється окрема група Державних стандартів, які регулюють порядок установки та експлуатації вітро-електричних перетворювачів енергії:

- 1) ГОСТ 24728-81 Ветер. Пространственное и временное распределение характеристик;
- 2) ДСТУ 3896-99 Вітроенергетика. Вітроенергетичні установки і вітроелектричні станції. Терміни та визначення;
- 3) ДСТУ 4037-2001 Вітроенергетика. Установки електричні вітрові. Загальні технічні вимоги;
- 4) ДСТУ 4051-2001 Вітроенергетика. Станції електричні вітрові. Загальні технічні вимоги;
- 5) ДСТУ 4225-2003 Вітроенергетика. Установки електричні вітрові. Методи випробування;
- 6) ДСТУ 4407:2005 Установки вітронасосні. Загальні технічні умови;
- 7) ДСТУ 4859:2007 Установки електричні вітряні малої потужності. Загальні технічні вимоги.

Наступна група Державних стандартів регулює безпосередньо порядок будівництва і введення в експлуатацію об'єктів, пов'язаних з експлуатацією фотоелектричних перетворювачів енергії на території України:

- 1) ДСТУ 4034-2001 Енергозбереження. Нетрадиційні та поновлювані джерела енергії. Колектори сонячні. Методи випробувань;
- 2) ДСТУ EN 12975-2001 Системи теплові сонячні та їх компоненти. Колектори сонячні. Частина 1. Загальні технічні вимоги;
- 3) ДСТУ EN 12975-1-2001 Системи теплові сонячні та їхні компоненти. Колектори сонячні. Частина 1: Загальні технічні вимоги;
- 4) ГОСТ 28976-91 (МЭК-891-87) Фотоэлектрические приборы из кристаллического кремния. Методика коррекции по температуре и облученности результатов измерения вольт-амперной характеристики;
- 5) ГОСТ 28977-91 (МЭК-904-1-87) Фотоэлектрические приборы. Измерения фотоэлектрических вольт-амперных характеристик;

6) ДСТУ Енергозбереження. Геліоенергетика. Методика визначення ресурсів.

Враховуючи вищевказане, необхідно відзначити, що курс, взятий українським урядом на підтримку та розвиток енергетики з відновлювальних джерел, є перспективним для країни. Все більш очевидним для України стає пріоритет у напрямку розвитку експлуатації вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії у приватних домогосподарствах. Проте до теперішнього часу єдиного універсального нормативного акту, який би чітко регламентував процес користування вітровою та сонячною енергетикою в приватних домогосподарствах (суб'єкти, їх компетенція, порядок дій під час ситуацій, пов'язаних із технічними проблемами та поломками, елементи запобігання таким ситуаціям і т.д.), на сьогодні не існує. Як відмічає М.М. Кузьміна, державна політика України у сфері відновлювальної енергетики сьогодні має декларативний характер, передусім через неузгодженість та недосконалість концепцій, стратегій, програм розвитку, що вирішують проблеми державного регулювання частково, а не комплексно, що унеможливує досягнення високих результатів [20, с. 124].

Тому виникає потреба: в розробці базового Закону з питань експлуатації вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії в приватних домогосподарствах, спрямованого на законодавче закріплення основних принципів та методів державного регулювання в цій сфері; приведення у відповідність із сучасними умовами існуючої системи нормативно-правового забезпечення відновлювальної енергетики з урахуванням міжнародного досвіду у вирішенні подібних проблем.

Ефективним в цьому напрямку можуть стати програмно-цільові підходи, направлені на розвиток відновлювальної енергетики в приватних домогосподарствах. До них потрібно віднести два перспективних підходи, ціллю яких стане сприяння переконанню громадян в ефективності використання відновлювальної енергетики в приватних домогосподарствах, та державні програми, направлені безпосередньо на підтримку монтажу та експлуатації (у тому числі і кредитну допомогу) об'єктів вітрової та сонячної енергетики приватними власниками. Передумовою для постановки завдань у програмно-цільових підходах мають стати достовірні вихідні дані про характер та обсяги наслідків, які можуть мати місце під час експлуатації об'єктів вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії в приватних домогосподарствах (кліматичні умови окремих регіонів України, перспективні для використання вітрової чи сонячної енергетики; безпека монтажу та експлуатації; розробка регіональних нормативних підзаконних актів, що враховують особливості експлуатації відновлювальної енергетики на місцях; перспективні напрямки захисту навколишнього природного середовища та питання фінансової доцільності), а для цього має бути запроваджена система нагляду за вказаними показниками або інший засіб забезпечення достатньо повної та точної інформації про них. При цьому уявляється, що показником ефективності таких програм має стати наявність сталої тенденції зростання чисельності об'єктів вітрової та сонячної енергетики; збільшення доходів громадян із причини відсутності сплати тарифів за спожиту енергію, захист навколишнього природного середовища тощо.

Висновки. Таким чином, правові засади експлуатації вітро- та фотоелектричних перетворювачів енергії приватними домогосподарствами визначаються складною і розгалуженою системою нормативно-правових актів, в яких містяться норми, що регулюють діяльність у цій сфері. Незважаючи на це, відсутній комплексний нормативно-правовий акт, присвячений регулюванню безпеки користування, встановленню та експлуатації вітрових та сонячних енергоустановок у приватних домогосподарствах. Розробка та прийняття вказаного нормативно-правового акту могла би позитивно вплинути на розвиток вітрової та сонячної енергетики в приватному секторі України.

Література:

1. Kurbatova T. Economical mechanisms for renewable energy simulation in Ukraine. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*. 2014. V. 31. P. 486–491.
2. Kurbatova T. State and economic prospects of developing potential of non-renewable and renewable energy resources in Ukraine. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*. 2015. V. 52. P. 217–226.
3. Енергетична галузь України: підсумки 2015 року. К.: Заповіт. 2016. С. 71.
4. Енергетична галузь України: підсумки 2016 року. К.: Заповіт. 2017. С. 163.
5. Алексеев С.С. Общетеоретические принципы исследования структуры права С.С. Алексеев. *Советское государство и право*. 1971. № 3. С. 18.
6. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН: затв. Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19.10.1973 / Верховна Рада України: Офіційний веб-портал. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
8. Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства / Верховна Рада України: Офіційний веб-портал. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_a27.

9. Директива 2001/77/ЄС «Про створення сприятливих умов продажу електроенергії, виробленої з відновлювальних енергоджерел, на внутрішньому ринку електричної енергії від 27.09.2001 р. / Верховна Рада України: Офіційний веб-портал. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_503.
10. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.2016 р. № 1264-XII / Верховна Рада України: Офіційний веб-портал. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
11. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату: ратифіковано Законом № 1430-IV від 04.02.2004 / Верховна Рада України: Офіційний веб-портал. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_801.
12. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605-р / Міністерство енергетики та вугільної промисловості України. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245234085.
13. Про електроенергетику: Закон України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80>.
14. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20.02.2003 р. № 555-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-15>.
15. Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів: наказ Міністерства палива та енергетики України від 25.07.2006 р. № 258 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1143-06/page>.
16. Порядок видачі дозволів Державним комітетом із нагляду за охороною праці та його територіальними органами: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2003 р. № 1631. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=3147266>.
17. ГКД 341.003.001.002-2000 Правила проектування вітрових електричних станцій. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=54533.
18. Санітарні норми допустимого шуму в приміщеннях жилих і громадських будівель та на території житлової забудови: затв. головним державним санітарним лікарем СРСР П.Н. Бургасовим від 03.08.1984 р. № 3077-84. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v7_84400-84.
19. Про використання повітряного простору України: Положення затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 401. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/401-2002-%D0%BF/page3>
20. Кузьміна М.М. Систематизація законодавства у сфері відновлювальної енергетики. Економічна теорія та право. 2016. № 2. – С. 122–132.